

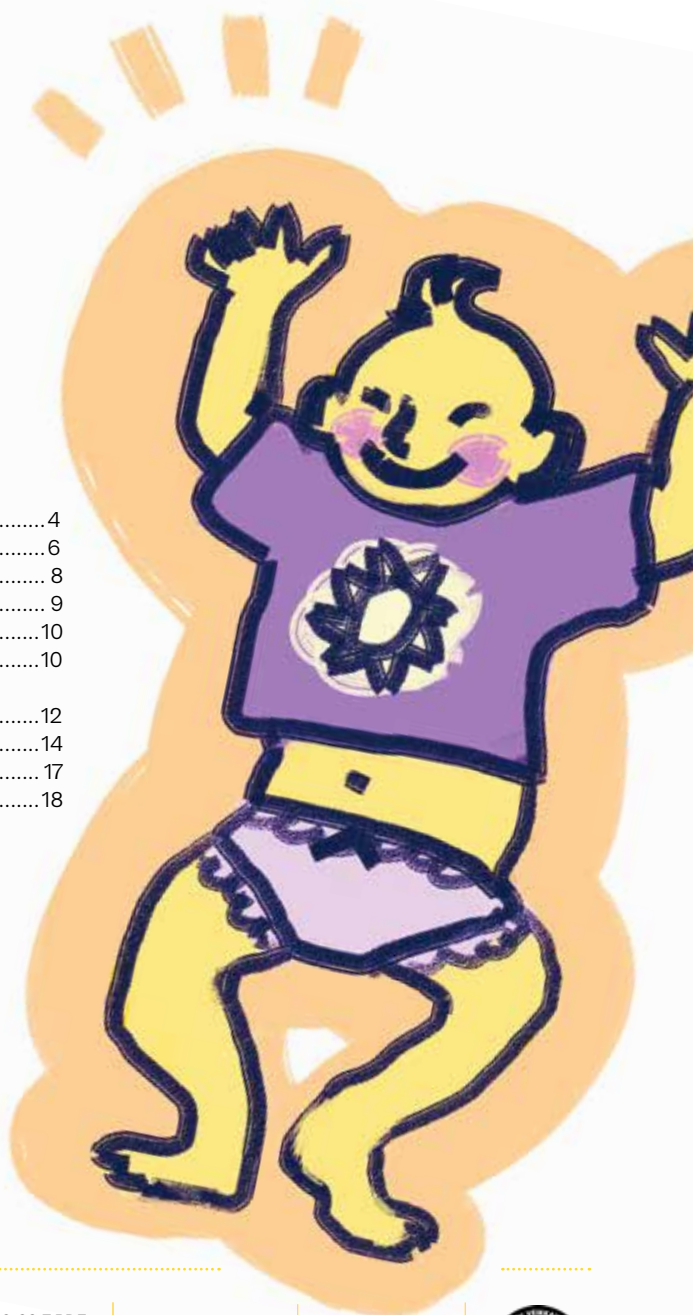

HANDBOK

för familj och närstående
.....
till ett interkönat barn

SISÄLLYS

Intersexvariation	4
Ditt barn är unikt	6
En trygg famn att växa upp i	8
Diskutera med barnet	9
Egna ord om sig själv	10
Kroppsdelarnas namn	10
Ett positivt sätt att prata om barnets kropp	12
Rätten att försvara sitt barn	14
Stöd för föräldrar	17
Uppgiftsbok	18

Seta-publikationer 29.
ISBN 978-952-9862-32-0, ISBN 978-952-9862-33-7 PDF
Texter Jaana Pirskanen och Juha Kilpiä
Illustrationer Anni Juusela
Grafisk design Palko Design
Översättning Linn Wilhelmsson
Tryck Trinket 2020

HANDBOK

för familj och närstående till ett interkönat barn

Den här handboken riktar sig till familjer med ett interkönat barn. Handboken behandlar frågor som sannolikt berör alla föräldrar och uppfostrare. Hur kan man stödja ett barns trygghetskänsla, ge en positiv självbild och kroppsbild, erbjuda lugn och ro att växa upp i och hjälpa barnet med att sätta egna gränser? Utöver det ger handboken grundläggande information om intersexvariation och lyfter fram teman som i synnerhet kan beröra familjen till interkönade barn. Hur kan en vuxen eller fostrare stödja barnet när det kommer till att hitta information om intersexvariation, hur ska man diskutera med barnet och var kan man hitta stöd och information för barnet och en själv?

De teman som nämns ovan har lyfts fram då vi har talat med föräldrar till interkönade barn. Vi har också upplevt att föräldrarna och familjen till interkönade barn behöver allt mer stöd.

I och med att intersexvariation är något som blir mera bekant för samhället blir det också lättare att diskutera samt att ge och få information om det. Sannolikt ökar också mängden frågor som barn och unga har.

I handboken finns också exempel som du kan använda för att diskutera olika saker med ditt barn. Målet med den här handboken är att stödja både dig som förälder eller fostrare samt ditt interkönade barn.

*Hälsningar Jaana Pirskanen och Juha Kilpiä
Projektet Tukea intersukupuolisille, keinoja ammattilaisille*

”En interkönad kropp är värdefull, härlig, naturlig, vanlig, vIKtig, IIKvärdig!”

– nätverket Intersukupuolisuus.fi

Intersexvariation

Begreppet intersexvariation beskriver en bred grupp olika kroppsliga variationer där kromosomer, könsorgan, hormonella funktioner eller andra könade kroppsdrag inte är entydigt typiskt kvinnliga eller manliga. Intersexvariation synliggör att människor inte kan klassificeras i två kön som bägge två utesluter varandra, inte ens biologiskt.

För stunden finns det cirka 40 olika diagnoser som räknas som intersexvariation. De vanligaste diagnoserna enligt den bredaste diagnosen är till exempel kongenital binjurebarkshyperplasi (CAH), partiell androgenokänslighet/ androgenokänslighet (CAIS/AIS), Klinefelters syndrom, Turners syndrom, Mayer-Rokitansky-Küster-Hauser-syndromet (MRKH) och brist på 5 α -reduktas. Det finns otaliga kombinationer av könskromosomer, till exempel 45,X och 47,XXY. Uppsättningen av könskromosomer kan också vara mosaikliknande på så vis att en människa kan ha kromosomerna 46,XX i vissa celler och kromosomerna 46,XY i andra celler. Det finns också många andra alternativ. En intersexvariation är närvarande i en individs liv på många olika sätt. Det här är något som inte täcks av diagnoser.

Beroende på vilken definition som används är frekvensen av intersexvariation 0,02–1,7 %. Många människor lever hela sitt liv utan att veta att de är interkönade. En del interkönade personer får reda på sin intersexvariation i puberteten, om menstruationen uteblir, eller som vuxen, om man har problem med att få barn. Endast en liten del av interkönade personer får sin diagnos direkt efter födseln. Det här är en orsak till att uppskattningarna av frekvensen av intersexvariation varierar.

Då ett interkönat barn föds bestämmer läkaren till vilket av de två juridiska könen barnet ska höra. Man kan dock aldrig avgöra könet endast utgående från kroppsliga drag. Majoriteten av barn uttrycker sitt kön och definierar det utgående från det kön som barnet blivit tilldelat vid födseln. En del barn känner istället samhörighet med ett annat kön än det som barnet blivit tilldelat. Barnets kön blir känt först då barnet själv berättar om det. Det går inte att dra slutsatser om vilken könsidentitet en människa kommer att ha utgående från en existerande intersexvariation.

Ditt barn är unikt

En intersexvariation är en typ av kroppslig mångfald, som i sin tur är en del av naturlig kroppslig variation. En del varianter av intersexvariation kan innebära situationer som kräver medicinsk vård, men en intersexvariation eller individuella kroppsdrag är i sig inte någon sjukdom eller störning. Ett interkönat barn är unikt och duger precis som hen är.

Barnet behöver inga kosmetiska operationer eller någon annan vård för att hen ska kunna registreras som man eller som kvinna. Många interkönade personer har uttryckt att kosmetisk underlivskirurgi och hormonella behandlingar kan vara traumatiserande och skadliga för ett barn. Organisationer som bevakar interkönade personers rättigheter, såsom Organization Intersex International (OII), rekommenderar att man respekterar barns kroppsliga integritet och avhåller sig

från kosmetisk underlivskirurgi och hormonella behandlingar tills barnet är tillräckligt gammalt för att själv kunna fatta beslut kring om det är vad hen vill. Man kan diskutera med barnet vad intersexvariation betyder, och berätta att barnets kropp är unik och bra. Det är bra för en förälder att veta att en intersexvariation inte betyder att man snabbt måste fatta beslut för barnets del. Om barnet till exempel har en form av kongenital binjurebarkshyperplasi som leder till saltförlust eller avstängd urinväg som gör att urinen inte kan lämna kroppen, behöver barnet akut vård. Kosmetisk underlivskirurgi eller hormonell styrning av könet är dock inte akuta åtgärder eller nödvändiga för barnets hälsa. Det lönar sig för föräldrarna att i lugn och ro skaffa information från organisationer med kunskap om intersexvariationer och från hälsovården, samt till exempel diskutera med interkönade personer och deras familjer.

En trygg famn att växa upp i

Varje barn vill bli älskat och godkänt av sina föräldrar. Barnet behöver veta att hen är älskad och sedd och att hens föräldrar är intresserad av vem hen är. Barnet behöver utrymme för att växa och bli sin egen person. Barnet behöver också sina föräldrar för att få hjälp med att hitta ord för världen, andra människor och sig själv. Genom att vara närvarande i vardagen, diskutera och visa exempel kan föräldern göra det möjligt för barnet att skapa en uppfattning av världen som en förutsägbar och trygg plats och en uppfattning om sig själv som god och kapabel. Tillväxtsfrid innebär också att barnet tillåts vara ett barn, utan alltför stort ansvar för saker. Det kan vara bra att föräldern berättar för barnet att allting är bra och att föräldern är den som tar ansvar för vardagen, tar hand om saker, söker reda på info och ger den vidare till barnet.

”Det är viktigt att man kan säga till barnet att man inte vet, men att man kan ta reda på, och att barnet inte är ensam i det här. Det här är oerhört viktigt inom ik-frågor.”

– nätverket Intersukupuolisuus.fi

Diskutera med barnet

Det är viktigt att man talar ärligt med barnet om saker som rör hen, och att det sker med ett språk som passar lämpar sig för barnets ålder. Barnet har rätt att få viktig information om sig själv och känna till sin egen medicinska historia. Barnet väljer ämnet och den vuxna väljer hur man pratar om det. Om man låter bli att prata om något kan det väcka förvirring och skam.

”Mitt liv och min historia om att vara interkönad är en hemlighet. Så har det varit ända från början, och på något vis fortsätter jag göra det hela tiden. Det syns inte på utsidan, men det finns där hela tiden på ett sätt som gör att det kunde vara vettigt att tala om det i vissa situationer, men ändå gör jag inte det.” – K

”Framför allt att det inte fanns någon information, det tycker jag är det värsta. Om man ens hade vetat varför vissa saker händer, så att man hade kunnat skapa någon form av enhetlig upplevelse, och vetat vad det egentligen handlar om. Att allt sker i hemlighet är en dålig sak.” – T

Barnet kan vara rädd för att bli ensam om hen berättar för föräldrarna om de saker som hen funderar på. Genom att själv diskutera många olika livsfrågor och aktivt ge barnet utrymme och möjligheter att tala, visar den vuxna att man kan diskutera också saker som känns svåra.

Egna ord om sig själv

Barnets upplevelse av det egna jaget och könet kan förändras och variera vid olika tidpunkter. Det här gäller alla människor. Det är bra att barnet har utrymme att hitta ord för sig själv, sitt kön och sina egna erfarenheter och också genom lek pröva olika roller och namn. Tillväxtfrid är att ge barnet utrymme för erfarenheter och självbestämmande.

Det väsentliga är att upplevelsen av det egna jaget kan förändras vid olika tidpunkter. Man måste inte slå fast eller veta exakt vem man är. Barnet får själv definiera sig själv och orden om sig själv. Barnet hittar själv sin könsidentitet. En förälder kan inte forma ett barns kön genom uppfostran.

En stor del av personer med intersexvariation upplever som vuxna att de är antingen kvinnor eller män. För en del är det dock en viktig del av identiteten, att de har en intersexvariation, är ickebinära eller transpersoner.

”Jag vill att vårt barn ska veta att vi aldrig har tänkt att det är något fel på hen.”

– Anneli, förälder till ett barn i daghemsåldern

Mer information: Setas webbplats, regnbågsordlistan

Kroppsdelarnas namn

Det är viktigt att barnet har ord att använda för kroppens olika delar. Det viktiga är att man får tala om olika delar av kroppen och att man inte behöver skämmas för det. Ibland hittar barn på roliga ord för att beskriva sin kropp. Till exempel finskans pimp-peli (ungefär ”snoppa” som kan användas om vilket könsorgan som helst) är en sådan beskrivning på könsorganen. Det är bra att barnets känsla av att det finns många olika slags kroppar förstärks, och att de får höra att alla är lika bra.

Ett positivt sätt att prata om barnets kropp

En vuxen kan berätta för barnet att alla människor har en egen kropp och att barnets kropp är vacker, kapabel, stark och frisk. Den vuxna kan prata om allt underbart barnets kropp kan göra, såsom att läka sig själv, somna, vakna och växa. Det är också viktigt för barnet att den vuxna ser på barnet med en beundrande och accepterande blick.

Den vuxna kan förbereda ett barn för de förändringar som puberteten medför och hur hans utveckling kanske kommer att se ut. Om barnet sörjer över att utvecklingen är ojämn, över den egna kroppens särdrag eller över att vara annorlunda, kan man erbjuda stöd. Barnet eller den unga får själv besluta om behandlingar som

påverkar formen på hans kropp. Typisk kvinnlighet, manlighet eller androgynitet kan stärkas med hjälp av läkekonst i puberteten eller i vuxen ålder med respekt för barnets och den ungas egen rytm, om barnet så önskar.

Om en flicka till exempel inte har någon vagina, får hon själv bestämma om hon vill ha en sådan och om en operation ska ske då hon är ung eller vuxen. Det kan vara bra att utnyttja multiprofessionellt stöd, till exempel kan en sexualterapeut vara en lämplig person för att diskutera den ungas önskemål och bekymmer när det gäller sexualitet och vårdval. Professionellt stöd kan också ge motvikt till socialt gruppträck och jämförelser med den egna åldersgruppen.

Rätten att försvara sitt barn

En förälder till ett barn med intersexvariation kan hamna i situationer där yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården eller fostrings- och undervisningssektorn inte har tillräckliga kunskaper om intersexvariationer eller att deras perspektiv är väldigt annorlunda från föräldrarnas. Föräldern kan bli tvungen att vara en intressebevakare och förhandla för barnets bästa på daghemmet, i skolan eller inom hälso- och sjukvården.

”Jag märker att jag också har en hög tröskel att komma över när det gäller att föra barnet till hälsovårdscentralen om situationen kräver ett blottat underliv, eftersom jag inte kan lita på att läkaren eller hälsovårdaren vet vad intersexvariation är. Jag vill inte vara tvungen att prata om intersexualism inför mitt barn på sätt som jag inte kan hantera.”

–Anneli, förälder till ett barn i daghemsåldern

När en förälder utträttar ärenden inom hälso- och sjukvården är det bra att...

1 Berätta för barnet att hans eller hennes kropp undersöks för att den på något vis är annorlunda och därför måste vårdas. Det att barnet undersöks betyder inte att barnet är fel eller trasigt.

2 Före vården själv ta reda på vad som händer i situationen och gå igenom det med barnet på ett ålderslämpligt sätt. Det kan vara bra för barnet att få ställa frågor och prata om saker som hen funderar på och om hur händelserna känns. I de här situationerna kan man också söka gemensamma metoder för att göra situationen trygg för barnet.

3 Fundera på hur man ska gå till väga om ett barn inte respekteras och om barnets gränser överträds: hur ska man stoppa situationen, hur ska man ta sig ur situationen, hur ska man tala om för barnet att det inte på något sätt är hens fel.

4 Slutligen hjälpa barnet att gå igenom upplevelsen, till exempel genom att diskutera, leka eller rita. Det är viktigt att barnet får utrymme att sätta ord på sin upplevelse.

– **enligt nätverket Intersukupolisuus.fi**

Ett barn behöver en förälder som stöder och försvarar. Det kan hända att barnet inte blir sett för den hen är. Att försvara någon är att kräva ett sensitivt bemötande, och att säga saker för barnets räkning.

Man kan berätta för barnet att en vuxen har en större väska att bära bekymmer i än ett barn. I en vuxens stora väska ryms därför barnets alla bekymmer utan problem. Om det behövs kan en vuxen också föra över bekymmer i en annan vuxens väska.

Stöd för föräldrar

Ett barn drar nytta av att föräldern hanterar sina egna känslor och därmed bättre kan stödja barnet. En vuxen får vara förvirrad och söka efter info. När föräldern hittar information och lär sig nytt kan den egna världsbilden förändras.

En förälder behöver också utrymme för att hitta sig själv. Det kan vara tungt att ensam bära ansvaret. För många är det bra om man har någon som man kan dela erfarenheter av föräldraskap med.

En förälder får prata om sina känslor. Rädsla och förvirring är normala känslor på samma sätt som glädje och lättnad.

Informationskällor

- www.seta.fi/intersexualitet
- www.intersukupuolisuus.fi
- *OII Europe*: www.oiiurope.org/
- Guiden Supporting your intersex child: www.iglyo.com/wp-content/uploads/2018/10/SupportingYour-Intersex-Child.pdf

Var kan man hitta stöd

- *Kompetenscentrum för könsmångfald*: www.seta.fi
- Familjerådgivningscentret Perhesuhdekeskus: www.perhesuhdekeskus.fi
- Familjerådgivningar

”Jag undrade om det finns rum för vårt barn att växa och vara den han eller hon är. Måste man passa in i nån form? Får hen vara öppet interkönad och till exempel en manlig man, om det är det han är? Intersexvariationen syns egentligen överhuvudtaget inte i vår vardag. Förutom att det påverkar allt, för nu lever vi en helt vanlig vardag. Om vi hade gått framåt enligt läkarnas antaganden skulle vårt barn gå igenom operation efter operation. Nu behöver vi inte vara rädda. I princip är allting bra. Vårt barn är friskt och mår bra.”

– Anneli, förälder till ett barn i daghemsåldern

Uppgiftsbok

Hur kan barnet få stöd med att sätta upp egna gränser?

Man kan ge barnet exempel på positivt tal om sig själv genom att tala om sin egen, barnets och andras kroppar på ett uppskattande och vackert sätt. Man kan också diskutera med barnet att det finns mer privata delar av kroppen som man inte behöver visa för andra om man inte vill. Det är bra att berätta för barnet att det kan lita på sin egen känsla av vad som känns bra. Till exempel vilken typ av beröring som känns bra eller vem som får röra vid en. Man kan också berätta för barnet att man får bekanta sig med och röra vid sin egen kropp och glädja sig över den egna beröringen.

NAMN PÅ KROPPSDELAR

Vad barnet ska veta

- Berätta för barnet om alla delar av människokroppen.
- Lär barnet vad de olika kroppsdelarna kallas.
- Bekanta dig med människokroppen på olika sätt med barnet: titta på bilder, rita och lek.
- Barnet vet att man får prata om kroppens alla delar med vuxna och med andra barn.

Vad barnet ska kunna

- Barnet kan tala om sin egen kropp.
- Barnet kan använda lämpliga och godkända namn på kroppsdelar.

Hur barnet förhåller sig till kroppen

- Alla kroppsdelar är lika bra.
- Det är viktigt att uppskatta och ta hand om den egna kroppen.
- Alla typer av kroppar är lika bra.
- Det är bra att det finns många olika typer av kroppar.
- Att rita, måla eller till exempel fotografera sig själv kan bidra till en positiv kroppsbild.

Att känna igen känslor och sätta namn på dem

- Var i kroppen känns glädje? Var i kroppen känns sorg?

Mer info: se känslokartan på Mielenterveysseuras webbsida.

Den här handboken riktar sig till familjer med ett interkönat barn. Handboken behandlar frågor som sannolikt berör alla föräldrar och uppfostrare. Hur kan man stödja ett barns trygghetskänsla, ge en positiv självbild och kroppsbild, erbjuda lugn och ro att växa upp i och hjälpa barnet med att sätta egna gränser? Utöver det ger handboken grundläggande information om intersexvariation och lyfter fram teman som i synnerhet kan beröra familjen till interkönade barn.

I handboken finns också exempel som du kan använda för att diskutera olika saker med ditt barn. Målet med den här handboken är att stödja både dig som förälder eller fostrare samt ditt interkönade barn.

